

زلزله خاموش خانواده‌ها...

این روزها شافزای طلاق، به مهم‌ترین و بزرگ‌ترین معضل اجتماعی کشور تبدیل شده خصوصاً وقتی مقام معظم رهبری اخیراً، با طرح این پرسش که «چرا در برخی مناطق، طلاق زیاد شده است؟»، افزایش طلاق را به عنوان یک معضل برای سبک زندگی امروز خانواده‌های ایرانی بیان کردند.

این روزها افزایش طلاق، به مهم‌ترین و بزرگ‌ترین معضل اجتماعی کشور تبدیل شده خصوصاً وقتی مقام معظم رهبری اخیراً، با طرح این پرسش که «چرا در برخی مناطق، طلاق زیاد شده است؟»، افزایش طلاق را به عنوان یک معضل برای سبک زندگی امروز خانواده‌های ایرانی بیان کردند.

چرا در برخی مناطق طلاق زیاد شده است؟ بر اساس سؤال مقام معظم رهبری که در گزارش می‌خواهیم، مهم‌ترین دغدغه امروز جامعه را در استان آذربایجان شرقی، به ویژه در شهر تبریز مورد کنکاش و بررسی قرار دهیم. با این وجود، «طلاق توافقی»، یکی دیگر از دل نگرانی‌های، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای است، که ایشان اخیراً در دیدار رئیس و مسئولان قوه قضاییه، بر اهمیت این موضوع تأکید داشته اند، رهبر انقلاب در این دیدار «با تأکید بر تلاش برای تسهیل ازدواج جوانان به برخی مشکلات دادگاه‌های خانواده از جمله «طلاق توافقی» اشاره کردند و افزودند: قضات محترم با کمک بزرگان خانواده‌ها، این‌گونه مسائل را تقلیل دهند». * **بخت شور جوانان امروزه** هر حال آنچه در این خصوص مهم است این است، که در آموزه‌های دینی ما مسلمانان به تشکیل خانواده و ازدواج جوانان تأکید فراوانی شده، به خصوص اینکه در متون دینی ما، از جمله قرآن کریم، توصیه‌های زیادی در راستای تقدس و تحکیم پایه‌های خانواده شده است. و اهمیت این مسئله از آنجایی است، که از منظر اسلام خانواده مقدس‌ترین نهاد و بستری برای آرامش، تربیت و رشد نسل به شمار می‌آید. بر همین اساس، خداوند متعال در قرآن کریم، در سوره نور در آیه 32 با اشاره به اهمیت این موضوع می‌فرماید «مردان و زنان بی‌همسر خود را همسر دهید، همچنین غلامان و کنیزان صالح و درستکاران را؛ اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند از فضل خود آنان را بی‌نیاز می‌سازد؛ خداوند گشایش‌دهنده و آگاه است!» و همچنین در آیه‌ای دیگر می‌فرماید: «و از جمله نشانه‌های خدا این است که برای شما همسرانی آفرید، که با آن‌ها آرامش پیدا کنید و در میانتان دوستی و مهربانی قرار داد» (سوره روم؛ آیه 21). پیامبر اکرم (ص) نیز می‌فرماید «هیچ بنیانی در اسلام محبوب‌تر از ازدواج در نزد خداوند نیست» و همچنین در حدیث دیگری می‌فرماید «هر که ازدواج کند، نصف دین خود را حفظ کرده است، پس در نیمه دیگر از خدا تقوا پیشه کند». * **لیخند تلخ زندگی جوانان امروزه** این اوصاف، در ادامه این گزارش در این ارتباط ضمن نگاهی گذرا به وضعیت طلاق در کشور، و به ویژه در استان آذربایجان شرقی، با تشریح و تحلیل دیدگاه و نظرات جمعی از مسئولان و کارشناسان این حوزه، در خاتمه نیز گفت‌وگو با تنی چند از شهروندان شهر تبریز و شهر جدید سهند پرداخته‌ایم. * **جوانان در تب و تاب طلاق‌های عاطفینما** پرده مردم تبریز، آذرشهر و اسکو در مجلس شورای اسلامی، درباره هشدار رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص افزایش طلاق توافقی در کشور، می‌گوید: طلاق‌های عاطفی دلایل مختلفی دارد، که در این زمینه لزوماً قوانین مشکل را حل نمی‌کند، بلکه باید از ساز و کار دیگری استفاده شود، متأسفانه شرایطی در نظام دیوان سالاری قوه قضاییه و قوه مجریه حاکم شده، که به موجب آن نمی‌توانند انعطاف لازم را با مراجعه‌کننده‌ها داشته باشند». محمداسماعیل سعیدی، همچنین در ادامه با بیان اینکه انباشته شدن پرونده‌های قضایی سبب شده، تا قضات در خصوص پرونده‌های طلاق توافقی سختگیری نکنند، می‌افزاید: امروزه پرونده‌های بسیاری در دستگاه‌های قضا انباشته شده، که در نتیجه قضات برای رسیدگی به پرونده‌های بیشتری طلاق توافقی را راحت می‌گیرند، این در حالی است، که در پی افزایش طلاق‌های توافقی نیاز است، که قاضی زمان بیشتری را به این پرونده‌ها اختصاص دهد. **حاشیه‌های پرنرنگ‌تر از متن زندگی**

زوج‌های جوان‌نارضاه مسعودی‌فر، معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم آذربایجان شرقی، نیز اخیراً از کاهش 4 درصدی طلاق توافقی در آذربایجان شرقی خبر داده و گفته است: ارجاع همه پرونده‌های طلاق به مراکز مشاوره در کاهش طلاق موثر بوده است. کارشناس امور اجتماعی اداره بهزیستی شهرستان تبریز، هم عمده‌ترین و جدیدترین دلیل طلاق در بین زوج‌ها، را اعتیاد و سوء مصرف مواد در خانواده‌ها و همچنین نبود مهارت‌های زندگی، دخالت اطرافیان، عدم رعایت معیارهای ازدواج، مشکلات مالی و اقتصادی خانواده‌ها بیان می‌کند و در ادامه معتقد است: ریشه افزایش پدیده طلاق و زن‌های مطلقه در کشور، بیشتر به خاطر بی‌توجهی نهادها به آموزش مهارت‌های زندگی به جوانان است، به طوریکه بررسی‌ها نشان می‌دهد، درصد بالایی از طلاق‌ها در سال اول زندگی رخ می‌دهد و این در حالی است که در مناطق مرفه‌نشین این میزان آمار بالاتر است. * **زندگی در محدوده خط قرمزها** حسن استوار آذر، مدیر کل امور اجتماعی استانداری آذربایجان شرقی نیز افزایش آمار طلاق در استان آذربایجان شرقی را تکان دهنده و نگران‌کننده عنوان می‌کند و در ادامه می‌افزاید: 9.8 درصد افزایش طلاق و 7.2 درصد کاهش ازدواج در این استان در سال گذشته، نشان دهنده آسیب جدی است. مدیرکل ثبت احوال استان آذربایجان شرقی، هم نرخ ازدواج ثبت شده در سال گذشته را 10.5 درصد اعلام می‌کند و می‌گوید: در نرخ ازدواج بالاتر از میانگین کشوری و جزو استان‌های میانی هستیم، که ملکان بالاترین و هریس پایین نرخ ازدواج را دارند. جعفری‌آذر در ادامه اضافه می‌کند: سال گذشته 40 هزار و 731 مورد ثبت ازدواج در استان داشتیم، که نسبت به سال‌های گذشته کاهش یافته است. * **زندگی با طعم جدایی** می‌افزاید: میانگین نرخ طلاق در کشور 2.1 درصد بود و این درحالی است که، آذربایجان شرقی با 2.3 درصد طلاق هم‌ردیف میانگین کشوری است، که نسبت به سال قبل از آن 4.3 درصد افزایش داشته است. وی همچنین تعداد طلاق ثبت شده سال جاری را سه هزار و 271 مورد بیان می‌کند و می‌گوید: دو هزار و 590 مورد طلاق شهری و 681 مورد طلاق روستایی است و همچنین میزان طلاق ثبت شده آذربایجان شرقی در پنج ماهه امسال سه هزار و 300 مورد بوده که 80 درصد طلاق‌ها شهری و 20 درصد نیز روستایی هستند، که نسبت به مدت مشابه سال قبل 9.9 درصد کاهش یافته است. مدیرکل ثبت احوال استان آذربایجان شرقی، متوسط سن ازدواج آقایان در استان را 28.9 و زنان را 24.5 سال بیان می‌کند، که یک هزار و 685 مورد، ازدواج زیر 15 سال است و یادآور می‌شود: در سال جاری هم 17 هزار و 569 مورد ازدواج‌های ثبت شده، که نسبت به مدت مشابه سال قبل 7.1 درصد ازدواج در استان کاهش یافته است. * **خانه به دوشی زوج‌های جوان** معاون فرهنگی و امور جوانان اداره کل ورزش و جوانان آذربایجان شرقی، نیز با اشاره به اینکه در حال حاضر یک میلیون و 102 هزار و 825 نفر در استان در رده سنی 15 تا 29 سال قرار دارند، که از این تعداد 541 هزار و 770 نفر خانم و 561 هزار و 55 نفر آقا است، می‌گوید: 40 گروه مردم نهاد به صورت اختصاصی در حوزه جوانان در سطح استان فعال هستند. با این وجود، لازم است در بخشی از این گزارش به نظرات و دیدگاه عموم شهروندان آذربایجان شرقی بپردازیم، که طبیعتاً مطالبات متفاوتی نسبت به کارشناسان و دست اندرکاران این امر دارند. خرمی، شهروند ساکن در شهر جدید سهند نیز در این ارتباط در گفت‌وگو با فارس می‌گوید: در حال حاضر موضوع طلاق بیش از ازدواج در محیط خانواده‌ها مطرح است، و از این رو ضروری به نظر می‌رسد، که دست اندرکاران و مسئولان ضمن بررسی علت افزایش طلاق در بین خانواده‌های ایرانی به ویژه در سال‌های اخیر، راهکارهای لازم را برای کاهش این معضل اجتماعی ارایه کنند، تا اینکه خانواده‌ها کمتر دچار آسیب شوند. هادیان، شهروند دیگر شهر تبریز هم در گفت‌وگو با خبرنگار فارس با بیان اینکه اکثر ازدواج‌ها به صورت شتاب زده و چشم بسته انجام می‌شود، می‌گوید: علت دیگر افزایش طلاق در جامعه ما، عدم آشنایی جوانان به سبک زندگی امروزی، مشکلات و افت و خیزهای طبیعی زندگی است. * **وصله ناجور عصر مدرنیته‌ای** اضافه می‌کند: فشارهای اقتصادی، همسر آزاری و عدم تفاهم از دیگر عوامل موثر بر طلاق زوجین است. شادمهر، یکی دیگر از شهروندان ساکن در کوی دانشگاه تبریز نیز در این خصوص در گفت‌وگو با خبرنگار فارس با تأکید بر اینکه ارزش‌ها و هنجارهای گذشته خانواده‌ها به نوعی دچار تغییر شده است، می‌افزاید: عصر مدرنیته به نوعی در خانواده‌های ایرانی نیز نفوذ کرده، و این امر باعث فاصله گرفتن از سبک زندگی اسلامی- ایرانی، شده و مشکلات اقتصادی و تورم نیز ضمن فراهم نمودن بسیاری از اختلافات بین زوجین، سبب بروز طلاق میان زوج‌ها می‌شود. آنچه در این زمینه حائز اهمیت است، اینکه اساتید دانشگاه و متخصصان حوزه آسیب‌شناسی مسائل اجتماعی نگاه متفاوتی نسبت به موضوع دارند. * **جهنم جدایی خانواده‌های ایرانی** به هر حال جامعه‌شناسان، آمارهایی که از افزایش طلاق در جامعه ایران و به ویژه در استان‌های مختلف ارایه می‌شود، را طور دیگری تحلیل و تفسیر می‌کنند. یکی از این متخصصان دکتر سعید معیدفر، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه تهران است، که در پاسخ

به این پرسش که «آیا افزایش سریع آمار طلاق در ایران به معنای نابودی خانواده در آینده است؟» می‌گوید: افزایش آمار طلاق بیش از آن‌که نگران‌کننده باشد، از تغییرات اجتماعی در ایران خبر می‌دهد و شیب تند طلاق در ایران به دلیل شرایط خاص اجتماعی این مقطع زمانی است و الزاما به این معنی نیست، که این روند آن‌قدر ادامه پیدا می‌کند که اصولا نهاد خانواده به کلی در ایران فرو پاشیده شود. *** آیا خانواده در ایران رو به فروپاشی است؟** این جامعه‌شناس، افزایش آمار طلاق را ناشی از برخورد تصورات قالبی و عرفی با افزایش آگاهی‌های نسل جدید به ویژه زنان می‌داند و در ادامه بر این باور است: بعضا برخی از تصورات قالبی در جامعه و قوانین ما نسبت به خانواده وجود دارد، که در آن تا حدی هنوز حقوق طرفینی آن طور که در جامعه امروز باید باشد، به رسمیت شناخته نشده، قوانین ما به نسبت تغییرات اجتماعی هنوز عقب مانده است و هنوز در جامعه لایه‌هایی از عرف اجتماعی باقی مانده، اگرچه صورت‌ها تغییر کرده، اما تلقی‌ها خصوصا در میان مردان تلقی‌های پیشین است و همین مسائل بر افزایش آمار طلاق موثر است. *** بیشترین آمار طلاق متعلق به چه زنانی است؟** نکته حایز اهمیت در این زمینه اینکه، نتایج تحقیقات هم نشان می‌دهد، که دست کم 60 درصد طلاق‌هایی که در دادگاه‌های خانواده صورت می‌گیرد، ریشه در مسائل جنسی دارد. عدم تفاهم، عدم بلوغ اجتماعی، ازدواج اجباری، توقعات بی‌جا، چشم و هم چشمی، اختلالات عاطفی و روانی، اعتیاد، بداخلاقی، خشونت، تفاوت‌های فرهنگی، اختلاف سن، ازدواج دوم، سوءظن، دخالت دیگران در زندگی، عدم علاقه و ... از جمله دیگر دلایل بروز طلاق در خانواده‌های ایرانی اعلام شده است. از سوی دیگر، با بررسی و تحلیل آمار طلاق طی 10 سال گذشته در کشورمان به عینه می‌توان مشاهده کرد، که این آسیب اجتماعی هر ساله روند صعودی به خود گرفته است. به طوری که به اعتقاد کارشناسان مسایل اجتماعی، افزایش آمار طلاق در ایران، به نوعی زلزله‌ای خاموش تبدیل شده است که هر روز در حال تکان دادن جامعه است. طبق گزارش و آمار ثبت احوال، در سال 93 در کشور 163 هزار و 569 واقعه طلاق رخ داده که از این میزان 149 هزار و 644 طلاق در مناطق شهری و 13 هزار و 925 طلاق در مناطق روستایی رخ داده است. نکته جالب آنکه، در شرایطی که افزایش طلاق مناطق شهری در سال 93 نسبت به سال 92 فقط 3.9 درصد بود، افزایش طلاق مناطق روستایی در همین مدت به 23.4 درصد رسیده است. *** هر ساعت 18 زوج ایرانی طلاق می‌گیرند** روزانه 90 زوج در تهران از یکدیگر جدا می‌شوند** بنا بر این، بر اساس همین آمار منتشر شده، استان‌های خراسان رضوی، گیلان و تهران به ترتیب بیشترین و استان‌های سیستان و بلوچستان، ایلام و یزد به ترتیب کمترین نرخ ثبت طلاق را به خود اختصاص داده‌اند. به بیان دیگر، بر اساس آمار اعلام شده، روزانه بیش از 400 طلاق در کشور ایران رخ می‌دهد، یعنی به عبارتی هر ساعت 17 یا 18 طلاق! و این در حالی است، که بر اساس اعلام سازمان ثبت احوال همچنان، تهران رکورددار طلاق در کشور است، به طوریکه روزانه 90 زوج در تهران از یکدیگر جدا می‌شوند. بر همین اساس، تازه‌ترین آمارهای سازمان ثبت احوال نشان می‌دهد، در سال گذشته (1393) در هر ساعت 19 طلاق در ایران ثبت شده است. همچنین بر اساس اعلام سازمان ثبت احوال در سه ماهه اول سال جاری، 190 هزار و 721 واقعه ازدواج در کشور به ثبت رسیده، که نسبت به مدت مشابه سال قبل 9.7 درصد افزایش داشته است. همچنین 39 هزار و 981 واقعه طلاق طی سه ماه امسال به ثبت رسیده است، که نسبت به مدت مشابه سال قبل 17.5 درصد افزایش داشته است. *** کدام استان‌ها آمار بیشترین طلاق را دارد؟** آنچه در این راستا حائز اهمیت است، اینکه در شهرویر امسال 14 هزار و 97 مورد در کشور طلاق ثبت شده، که از این تعداد 567 مورد مربوط به آذربایجان شرقی بوده، و به ترتیب تهران با 2369 مورد، خراسان رضوی با 1429 مورد و فارس 1059 مورد، در مقام اول تا سوم قرار دارند. و کمترین طلاق در این ماه هم مربوط به ایلام با 70 مورد گزارش شده است. با این وجود، بر اساس آمار و اطلاعات جمعیتی و مهاجرت سازمان ثبت احوال، نسبت آمار طلاق به آمار ازدواج‌ها در ایران 16.3 درصد است، که این شاخص در فرانسه 53.2، روسیه 52.6، نروژ 49.8، آلمان 48.8، کانادا 56.3، استرالیا 41.2، ژاپن 35.8، چین 21.2، ترکیه و اردن 20.3 درصد است. *** پیش‌لرزه‌های یک زندگی مدرن** بر اساس اعلام همین آمار، شاخص نرخ طلاق در ایران از تمامی کشورهای ذکر شده و همچنین برخی کشورهای منطقه مانند قزاقستان، اردن و کویت کمتر است. به هر حال با بررسی روند طلاق ثبت شده، طی دهه اخیر در استان آذربایجان شرقی یعنی از سال 1382 تا 1392 روند صعودی داشته، به طوریکه در سال 1382، میزان طلاق در این استان 3117 مورد بوده، که در سال 1392 این میزان به 7772 مورد رسیده است. از سویی، با تحلیل آمارهای منتشر شده و به ویژه با بررسی دیدگاه و نظرات مدیران و کارشناسان این حوزه، می‌توان به این نتیجه رسید که طبق آمارهای موجود و در سال‌های اخیر طلاق در ایران رشد چشمگیر و قابل ملاحظه‌ای داشته است، که گویی این آمار با تغییر و سبک زندگی، دچار تحول شده است، چرا که در گذشته و در سال‌های قبل آمار طلاق و جدایی در کشورمان و به ویژه در استان‌ها و روستاها بسیار ناچیز و اندک بوده، که این روند در سال‌های اخیرا و به خصوص در دهه اخیر با ورود تکنولوژی از جمله شبکه‌های مجازی و ... شتاب بیشتری به خود گرفته و به نوعی سبک زندگی مردم نیز تغییر کرده است. *** خیانت، مشکلات جنسی و تورم مهمترین دلایل مساله طلاق** به همین اعتبار، اگر دست‌اندرکاران و مسئولان این حوزه، هم اکنون برای مسئله طلاق در کشور چاره اندیشی نکنند، فردا دیر خواهد شد. از سوی دیگر، در کل ریشه‌ها و عوامل بروز طلاق در کشورمان ایران عزیز را در عواملی چون، معضلات اقتصادی از قبیل بیکاری، سطح پایین درآمد، مشکل مسکن، اعتیاد، عدم توافق و نارضایتی جنسی، رواج سبک زندگی غربی، عدم تناسب زن و شوهر در زمینه‌های اخلاقی، فرهنگی، اقتصادی، تحصیلی، خانوادگی، اختلاف سن نامناسب، ازدواج‌های اجباری، دخالت‌های بی‌مورد خانواده‌ها، عدم آموزش کافی در مسائل زناشویی، عدم تربیت صحیح خانوادگی، کاهش سطح دینداری و ایمان فردی، کم شدن روحیه ایثار و از خودگذشتگی، از بین رفتن قبح (مذموم بودن) طلاق، افزایش اشتغال زنان، از بی‌رفتن روحیه ساده زیستی و رواج تجمل و ... باید جستجو کرد. *** شتاب زوج‌ها به سمت فردگرایی** از این رو، به گفته کارشناسان حوزه مسایل اجتماعی، کاهش رشد جمعیت، افزایش فساد اخلاقی در جامعه، افزایش جرم و بزهکاری، مشکلات معیشتی زنان مطلقه، افزایش مشکلات روحی روانی در جامعه، انحراف اخلاقی افراد مطلقه، افزایش فرزندان تک سرپرست، نگاه منفی جامعه به فرد مطلقه و ... از جمله آثار و نتایج طلاق است. به هر حال برای برون رفت از این آسیب اجتماعی و کاهش طلاق در کشور، بهبود شرایط اقتصادی کشور (افزایش اشتغال، کاهش قیمت مسکن و...)، تحقق عدالت اجتماعی، آموزش مهارت‌های زندگی به جوانان قبل از ازدواج، آموزش مسائل زناشویی قبل از ازدواج، افزایش مراکز مشاوره برای خانواده‌ها، کاهش انتظارات و توقعات نابجای زوجین و ... ضروری به نظر می‌رسد. **گزارش از: موسی کاظم‌زاده**